

Hlava XV

Den vstal opět lezavý a mléčně bílý, neboť byl naplněn mlhou. K masovým neštěstím na dálnicích však nedocházelo, neboť ty jednak u nás tehdy ještě nebyly, jednak se nejezdilo ještě tak mnoho motorovými vozidly.

Ani kolem desáté hodiny se mlha ještě nezvedla.

„Slunce je široké dvě stopy“, psal švec Papučka těžkou rukou do Knihy duševního zkoumání, kterou kdysi našel v opuštěné účtárně továrny na prskavky. Byla to nová hlavní kniha, ale zápis v ní byl pouze na první stránce, kterou Papučka vytrhl.

Kniha mu imponovala svou tloušťkou, předobrazující velikou učenost. Napadlo ho, že kromě čtení by měl v neděli v okně také psát, neboť učení lidé to zajisté tak dělají. Nepoužíval knihu příliš často, protože psaní mu působilo ještě větší potíže než čtení, ale některé své myšlenky si přece zaznamenal.

Tak obsahovala Kniha duševního zkoumání již známou theorii o vzniku veškerenstva ze vzduchu, jakož i poznatek, že Měsíc je k Zemi obrácen temenem. Po intermezzu s Vilémem Zurdou připsal Papučka k tomuto traktátu ještě větu:

„Tato pravda je skryta nerozvážlivcům a klukům a otvírá se jen lidem vnímavým.“

Další filosofická úvaha byla nazvána „Proti strojům“ a byla svým obsahem stejně originální, jako Papučkovy studie astronomické. Jakkoliv se zdála původně motivována Papučkovou nechutí vůči Bažovi a tedy vůči mechanisaci řemesel vůbec, obsahovala velmi samostatný pohled. Papučka zde dovozoval, že zavedení strojů zdržuje vývoj přírody:

Člověk, psal Papučka, jak jest vědecky dokázáno, vyvinul se z opice na základě práce. Papučka totiž kdysi chodil do dělnického vzdělávacího kroužku, kde mu byl tento Engelsův poznatek vštípen jako pevná a nepomíjivá pravda.

I jiná zvířata, by se prací domohla vnímavosti, psal Papučka, ale nemohou sama začít, neboť nemají rukou. Ty jim však dodá člověk: Věrný kůň, vůl, kráva, či řeznický pes, používání k tahu, konají práci určenou jim člověkem. Za odměnu pak směřují vývojem práce k vnímavosti. Podobně i zvířecí práce jiné, včetně bílých myší, které otáčejí kolečkem, nebo i oslích žentourů. Slon, který v cirkuse pije z láhve, koná práce zábavnosti, jako kterýkoliv lidský komediant, nebo herec, či zpěváček nebo zpěvačka.

Avšak nahrazení zvířecí práce strojovou zdržuje a brzdí vývoj přírody od stavu vzduchového ke stavu vnímavosti.

Dnes se však Papučka chopil pera i ve všední den, neboť mlha ho inspirovala. Slunce se skrze mlhu jevilo jako bledé lízátko, bez obvyklých oslepujících paprsků. Papučka ihned věděl, na základě duševní jemnosti a vnímavosti, že zde se naskýtá jedinečná příležitost, jak změřit šíři slunce.

Vzal starou ševcovskou míru, kterou schraňoval ještě po svém mistru a která měla jeden vídeňský střevíc, čili stopu. Zavřev jedno oko, měřil malý kotouč slunce, který stál právě před jeho jihovýchodním oknem. Nicméně pozoroval, že se míra mění podle toho, jak natahuje ruku, což ho mátló a což si vysvětloval něčím tušeným, co nazýval rozlehlostí vzduchu. S touto věcí si však poradil. Vzal lavór, podobně okrouhlý jako slunce, a postavil ho vzadu do zahrady, opřev jej o kozí chlívek, neboť slunce je velmi daleko i musí se tedy srovnatelnost postavit co nejdále možno. Pak otevřel všechny

dveře, aby viděl od svého stanoviště u verpánku přímo na dvůr na bílý lavór, jehož obrysy mlha na tuto vzdálenost již poněkud rozpouštěla. Pak již bylo vše hračkou. Papučka namířil ševcovskou stopu ke slunci, třímaje ji před sebou asi na vzdálenost nosu a druhou rukou si poznamenal, až kam sahá druhý okraj slunce. Pak se obrátil k lavóru a pohyboval rukou a pokročoval tak dlouho, až se lavór jevil na míře stejně široký jako slunce. Potom již bylo hračkou dojít k lavóru a změřit jeho šířku skutečnou, rozlehlostí vzduchu neporušenou. Lavór byl široký přesně dvě stopy.

Papučka se tedy vrátil ke Knize duševního zkoumání a triumfálně napsal:

„Slunce je široké dvě stopy.“

Právě, když tak činil, přešel přes knihu a přes okno bleďoučký stín, a když Papučka vzhlédl, spatřil, jak farář Skovajsa na kole mizí v kotoučích mlhy.

Skovajsa zvolil toto mlžné ráno proto, protože chtěl cestovat pokud možno inkognito. Sv. Tomáš Akvinský sice dovozuje, že vlastní místo ďáblů je ve vzduchu mlžném, ale to farář ani nevěděl, protože propagátoři novotomismu zakrývali středověce nehoráznější názory andělského učitele cudně nejen před veřejností, ale i před studenty theologie. Učení o čertech v mlze sice smrdí obskurantismem, ale, konec konců, nelze dokázat, že to není pravda, a nadto to má i jistou estetickou kvalitu. Horší je to s fyzikálními názory velikého filosofa, jako např. že rychlost světla je nekonečná a podb. O těch je nutno mlčet ještě víc, neboť nedělají tvůrci věčné filosofie parádu.

Tento princip je velmi všeobecný:

Dokavad takový Engels mluví jenom o filosofii, je pouze nudný, ale jakmile se začne plést do přírodních věd, odhaluje svou pravou podstatu: Hloupý fabrikant z minulého století, který si plete třídní privilegovanost s moudrostí a s právem poučovat a který se dostal do dějin filosofie pouze proto, že živil Marxe. Což mimochodem též ukazuje, co vše lze úspěšně pořídít za peníze.

Pozorujeme též, že názory ševce Papučky, pokud zůstávají v oblasti filosofie, nás neurážejí, nýbrž baví a připadají nám mile originální.

Při výkladu o vzniku veškerenstva ze vzduchu vzpomínáme starořeckých hylozoistů, zejména Thaleta milétského, který tvrdil naopak, že všechno je z vody. Ševcova generalisace podílu práce na polidštění opice na všechny živočichy nám připadá dokonce velmi zajímavá a samorostlá. Jakmile však začne dokazovat, že Měsíc je k Zemi obrácen „temenem“, nebo konat stupidní astronomická měření, vzbuzuje svou zřejmou hravou a popletenou blbostí naši nevoli, pohrdu a hněv.

Leč neodbočujme.

Farář došlapal pod strmou stráň Rejholce a schoval kolo do roští. Ze sedlové brašny vyňal umělé dlouhé vousy a paruku, které si nasadil, přičemž plnovous přidělal nasládle smradlavou lepi-vou vodičkou.

Tuto huňatost schraňoval farář z dob, kdy v semináři hrál titulní roli ve hře o sv. Ivanu poustevníku, jako vzpomínku na mládí.

Změnu osobnosti doplnil černými brýlemi a štítkatou čepicí, typu jakoby německého a amerického. Pochopitelně neměl kněžský kolárek, ale ten by pod plnovousem stejně nebylo vidět. Takto transformován, vykročil farář směrem k lesovně. Vzhledem ke studenému, mlhavému a deštivému počasí

nebyli zástupové před myslivnou toho dne tak četní, jako jindy a nadto mlha snižovala viditelnost. Farář se proplétal mezi tyčkovinou a vyhlížel, může-li si dovolit z ní vykročit, protože svému přestrojení, zcela správně, nedůvěřoval.

Na tak zvaném záspí myslivny stáli oba čelové a lesmistr Pithart, celkem nenápadného lesnického vzezření, které nijak neprozrazovalo jeho mystické sklony. Proti nim stál Holáč, tentokrát vyšlechtěný, aby dělal dojem. Měl holínky, kožené kalhoty, pikovou vestu s tlustým řetězem a na hlavě klobouček jakoby mysliveckého charakteru.

Holáč se kvůli čemusi rozčiloval, co farář nechápal. Vyžadoval totiž návrat Karolíny a Army, které následovaly Annu Beníčkovou, aby sloužily Mistru. Lesmistr Pithart se snažil vysvětlit Holáčovi, že na dívky nemá jaksi právo, protože doby otrokářství a pozdějšího nevolnictví jsou ty tam a nadto že je jeho mininevěstinec ilegální, protože dámy nebyly zaregistrovány a nemají knížky. Tento rys věci lesmistr uvedl až když Holáč začal vyhrožovat policií a soudem, jak to již mají sprosté povahy všude na světě ve zvyku, bez ohledu na právní postavení svých pří.

Holáč tedy umkl a pouze se v duchu vařil. Vida, že nic nepořídí, měl se nakonec k odchodu, ne však, aniž by Pithartovi výsměšně nesdělil, že se z toho posraného blázna už zbláznil sám a že mu zatím pytláci rozkrádají revíry. Byl tak zběsilý, že se div nepřiznal, že má v těchto transakcích sám prsty, ale nakonec v něm přece zvítězila příslovečná selská zchytralost.

Když Holáč odchrastil mokrým podrostem, vylezl opatrně naopak farář Skovajsa. Prozkoumav zevrubně malé hloučky, které čekaly před myslivnou, ujistil se farář, že neobsahují jeho farníky a že

jde tedy o přespolní. Lesmistr Pithart rovněž nebyl praktickým katolíkem a do Ryboví chodil jen velmi zřídka. Zatoužil-li po výtocytcích civilisace, měl to nejblíže do městyse Podouství, ale většinou nechodil vůbec nikam, od doby, co mu umřela žena. Co se týče obou akolytů, byli neznámo odkud a osobnosti z Ryboví zřejmě neznali.

Farář tedy k nim pokročil, huhlavě změněným hlasem pozdravil a požádal, zda by se mohl poradit s Místrem. Čelové odporovali, že guru je v samádhi, ale farář si otevřel jejich srdce zelenou bankocetlí na dobrý účel a slíbil jim další, bude-li jeho prosbě vyhověno. Hrabiví podvodníci ho tedy nechali vstoupit, upozornili ho však, že Mistr s ním možná mluvit nebude, neboť pro něho neplatí normální zákony prostoru, času a společenského styku.

Mistrova ložnice byla polotemná, neboť záclony byly staženy, aby byl uchráněn před pohledy zbožných čumilů, kteří teď skoro neustále obléhali a oblézali lesovnu. Vara guru seděl na posteli v pyžamu ve zvláštní jógické posici. Celá místnost páchla jakýmsi zvláštním, pižmovým a mastným způsobem, jenž se zdál neurčitě mystický. Kolem postele byly po podlaze rozsazeny zbožné ženy, Anna Beníčková a obrácené prostitutky Irma a Karolína. Podvodník Franta, který maskovaného kněze provázel dovnitř, pravil, že návštěvník se chce Mistra tázat na některé soukromé věci, a tak ženštiny vystrnadil.

Farář Skovajsa popošel ostýchavě k posteli a pozdravil. Vara guru, který byl toho dne poněkud přístupnější dojmům z vnějšku, odpověděl svým známým žehnacím gestem.

Skovajsa usedl u nohou guruových. V pokoji panovalo jakési zvláštní, jakoby pašijové ticho, které se zdálo stále prohlubovat. Guru působil podivně

hrůzně a posvátně. Jeho kristovská tvář, snad blasfemická, se dívala na faráře nevyzpytatelným pohledem. Skovajsa škobrtavým hlasem pronášel svůj dotaz, což však bylo spíše něco na způsob osobní zpovědi. Když konečně vyšel, zvedla se mlha a nastal bledý a podmračný letní den. Farář Skovajsa, naplněný klidem velikého rozhodnutí, to pokládal za dobré znamení.

Zbavil se dalšího břemene světských statků do rukou učenníka Františka a odcházel dolů po cestě kde schoval kolo.

Zvolna se zmenšoval a zapadal za ohbí stráně.

